

**МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО, ХРАНИТЕ И ГОРИТЕ
ЦЕНТЪР ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА
ПО ХРАНИТЕЛНАТА ВЕРИГА**

**Деконтаминиране на рибно брашно:
отстраняване на диоксини и полихлорирани бифенили**

РЕЗЮМЕ

Европейската комисия (ЕК) е отправила искане до ЕОБХ¹, да оцени ефикасността на процеса на деконтаминиране на замърсено с диоксини и полихлорирани бифенили рибно брашно чрез екстрахиране на рибеното масло от рибното брашно и последващо филтриране през активен въглен с цел намаляване на количествата диоксини (polychlorinated dibenzo-p-dioxins (PCDDs) и полихлорирани дибензофурани (PCDFs)), както и на диоксиноподобни (DL-) и недоксиноподобни (NDL-) полихлорирани бифенили (PCBs). Оценката на крайния продукт (продуктът след връщането на деконтаминираното рибно масло към рибното брашно) включва и характеристики като хранителна стойност и безопасност.

Оценката е извършена от Панела CONTAM², като целта на научната оценка е била установяване на степента на деконтаминиране в резултат от прилагането му: ефикасност на процеса³. Били са оценени специфичните характеристики на крайния продукт и евентуални неблагоприятни ефекти върху него.

Европейският орган по безопасност на храните е разполагал с пълно описание на метода за деконтаминиране, данни за изходния продукт, резултати от лабораторни изпитвания, получени преди и след деконтаминиране. Те са били предоставени от оператори във фуражния бизнес. В изготвяне на оценката са били взети предвид и литературни данни.

Оценката за ефикасност на процеса на деконтаминиране е извършена чрез сравняване между характеристиките на крайния продукт и критериите за приемливост, определени в Регламент на Комисията (ЕС) № 2015/786⁴.

¹ ЕОБХ – Европейски орган по безопасност на храните със седалище в Парма, Италия.

² CONTAM – замърсители в храни и фуражи

³ Възможни подходи: прилагане на физичен процес, химична реакция или биологичен метод.

⁴ Регламент (ЕС) 2015/786 на Комисията от 19 май 2015 година за определяне на критерии за приемане на методи за детоксикация, прилагани за продукти, предназначени за хранене на животни, предвидени в Директива 2002/32/ЕО на Европейския парламент и на Съвета (Текст от значение за ЕИП)

В резултат от оценката са били направени изводи, че процесът на деконтаминиране по описания начин е ефикасен, крайният продукт не се променя съществено, но не е изключено намаляване на количеството на мастноразтворими витамини в крайния продукт.

ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

Директива 2002/32/ЕК на Парламента и на Съвета от 7 май 2002 г. относно нежелани субстанции и продукти във фуражи, забранява хранене на животни с фуражи, в които са налични концентрации на нежелани субстанции, над максимално допустимите, фиксирани в приложение към директивата. Директива разпорежда, при необходимост от предприемане на детоксикация, получените в резултат фуражи да отговарят на разпоредбите на Приложение 1 към директивата. С оглед уеднаквяване на критериите за приемливост на процесите на детоксикация на ниво Европейски съюз, се прилагат критериите, определени чрез Регламент на Комисията (ЕС) № 2015/786.

ЛАБОРАТОРНИ МЕТОДИ

Изпитванията са проверени в акредитирани лаборатории в Германия и Финландия, като са спазени разпоредбите на Регламент на Комисията (ЕС) № 709/2014 от 20 юни 2014, чрез който е извършено изменен Регламент (ЕК) № 152/2009 относно определяне на нивата на PCDD/Fs и DL- и NDL-PCBs.³

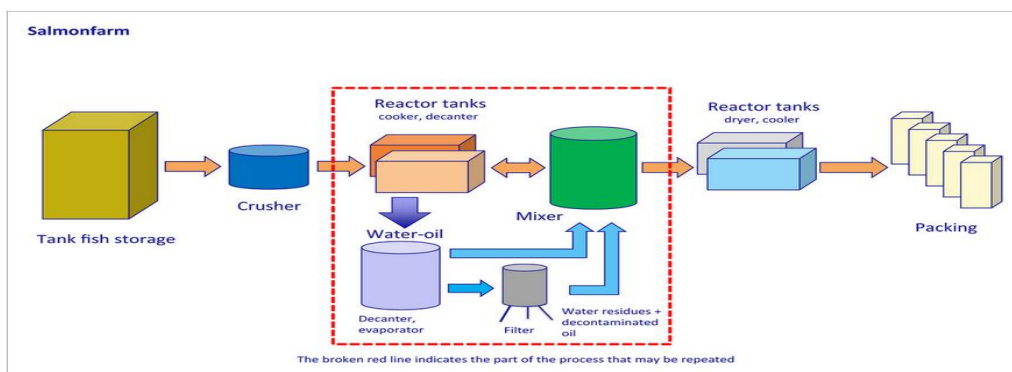
ПРОЦЕС НА ДЕКОНТАМИНАЦИЯ

CONTAM е разполагал с достатъчен обем информация за резултатите от провеждане на деконтаминиране, както и с подробно описание на процеса, представен на ЕОБХ от оператори във фуражния сектор. Това е дало възможност да се достигне до конкретни изводи. Освен с емпирични, Панелът е разполагал и с литературни данни⁵.

ОПИСАНИЕ НА ПРОЦЕСА НА ДЕКОНТАМИНАЦИЯ

---

⁵ Отстраняването на PCDD/Fs и DL- и NDL-PCBs от рибното брашно чрез екстракция на маслото, се приема за най-простият и едновременно ефективен метод (Baron et al., 2007). PCDD/Fs и PCBs се отстраняват от екстрахираното масло чрез адсорбция върху активен въглен в течна среда. Процесът на адсорбция е добре познат за PCDD/Fs и DL-PCBs, а доказателства за неговата ефикасност не липсват в научната литература (Erpe et al., 2005; Maes et al., 2005; Oterhals et al., 2007). Ефективността на процедурата варира в зависимост от различни фактори, като например средата, която подлежи на деконтаминиране, нивото на нечистванията и техният състав, в зависимост от вида на разтворителя/ите, както и особености на активния въглен.

Процесът е многостепенен и се състои в следното:

1. суровината се наситнява;
2. следва загряване, с цел отделяне от суровината на водата и маслената фаза;
3. водно-маслената смес продължава към сепаратор за отделяне на маслената от водната фаза;
4. водата се изпарява, а остатъкът се връща към рибното брашно;
5. маслото преминава за филтриране през активен въглен с цел деконтаминиране;
6. след деконтаминиране, маслената фаза се смесва с рибното брашно, като по този начин се получава крайният продукт.

Елементи от процеса може да бъдат повторени, с оглед допълнително намаляване на нивата на замърсяване в крайния продукт. След подсушаване, суровината се охлажда, надробява и опакова. Пуска се на пазара само когато анализът на готовия продукт е показал съответствие с изискванията за безопасност, фиксирани в приложимото законодателство.

Отработеният активен въглен и филтрите се сменят периодично, когато резултатите от анализа покажат нива на замърсителите, по-високи от допустимите. Те се транспортират до лицензирана фирма, където се обезвреждат съгласно законовите разпоредби за управление на отпадъци.

ЕФИКАСНОСТ НА ПРОЦЕСА

Предоставените за оценката протоколи от анализи са от общо пет партии рибно брашно, преминали процес на обеззаразяване. За всяка проба са били измерени нивата на PCDD / Fs, DL- и NDL-PCBs. Индивидуалните данни от тези партии са представени в Таблица 1 и Таблица 2.

Данните от петте партии показват, че в резултат от процеса на деконтаминиране, сумарната концентрация на PCDD / Fs и DL-PCBs (ng WHO2005-

TEQ / kg намалява с около 95%, изразена като "токсичен еквивалент"), като за PCDD / Fs с приблизително 97%, а за NDL-PCB – приблизително с 93%.

Table 1. Levels of PCDD/Fs and DL-PCBs in the samples of fish meal before and after the decontamination process

Fish meal	PCDD/Fs				DL-PCBs			
	Before process	After process	Reduction (%)	Average reduction (%)	Before process	After process	Reduction (%)	Average reduction (%)
Batch A	16	0.394	97.5	96.7	9.40	0.484	94.9	92.7
Batch B	13.9	0.373	97.3		7.64	0.485	93.7	
Batch C	14.9	0.0649	99.6		8.96	0.572	93.6	
Batch D	8.69	0.508	94.2		5.73	0.708	87.7	
Batch E	15.4	0.625	96.0		8.77	0.826	90.6	

PCDD/F: polychlorinated dibenzo-*p*-dioxins and polychlorinated dibenzofurans; DL-PCB: dioxin-like polychlorinated biphenyls.
Values expressed in ng WHO₂₀₀₅-TEQ/kg.

Table 2. Levels of the sum of PCDD/Fs and DL-PCBs, and NDL-PCBs in the samples of fish meal before and after the decontamination process

Fish meal	Sum of PCDD/Fs and DL-PCBs				NDL-PCBs			
	Before process	After process	Reduction (%)	Average reduction (%)	Before process	After process	Reduction (%)	Average reduction (%)
Batch A	25.4	0.878	96.5	95.2	92.2	4.94	94.7	93.3
Batch B	21.6	0.858	96.0		90.0	6.09	93.2	
Batch C	23.9	0.673	97.2		87.9	5.36	93.9	
Batch D	14.4	1.22	91.5		62.1	6.95	88.8	
Batch E	24.2	1.45	94.0		92.9	7.52	91.9	

PCDD/F: polychlorinated dibenzo-*p*-dioxins and polychlorinated dibenzofurans; DL-PCB: dioxin-like polychlorinated biphenyls; NDL-PCB: non-dioxin-like polychlorinated biphenyls.
Values expressed in ng WHO₂₀₀₅-TEQ/kg (PCDD/Fs and DL-PCBs) or µg/kg (NDL-PCBs).

Директива 2002/32 / ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 7 май 2002 г. относно нежеланите субстанции и продукти във фуражи и актуализациите към нея, определят прагове за действие⁶ и максимално допустими концентрации. **Както е посочено в Таблица 3, прагът при който следва да бъдат предприети действия,**

⁶ Чрез праговете за действие (action thresholds) се цели, концентрацията, в случай на наличие на конкретни нежелани субстанции, да бъде възможно по-ниска, следователно да се постигне намаляването им в хранителната верига. При превишаване на тези прагове се провежда разследване с цел идентифициране на източника и предприемане на мерки за ограничаването или елиминирането им.

когато се отнася за риба и производни продукти за наличие на диоксини (сумата от PCDD и PCDF) е 0,75 ng WHO2005-TEQ / kg, а максимално допустимата концентрация - 1,25 ng WHO2005-TEQ / kg, докато максималната граница за сумата от PCDD / Fs и DL-PCB е 4,0 ng WHO2005-TEQ / kg, а за NDL-PCBs – 30 µg / kg.

За целите на оценката, са били предоставени аналитични резултати и от две обеззаразени партиди **рибено масло**. Резултатите са били значително под максимално допустимите концентрации за PCDD / Fs и сумата от PCDD / Fs и DL-PCBs.

Table 3. Action thresholds and maximum levels PCDD/Fs, DL-PCBs and NDL-PCBs in fish products (with exception of fish oil) according to Directive 2002/32/EC and its amendments

Contaminant	Action thresholds	Maximum levels
PCDD/Fs	0.75	1.25
DL-PCBs	2.0	-
Sum of above	-	4.0
NDL-PCBs	-	30.0
PCDD/F: polychlorinated dibenzo- <i>p</i> -dioxins and polychlorinated dibenzofurans; DL-PCB: dioxin-like polychlorinated biphenyls; NDL-PCB: non-dioxin-like polychlorinated biphenyls; -: not set in regulation.		
Values expressed in ng WHO ₂₀₀₅ -TEQ/kg (PCDD/Fs and DL-PCBs) or µg/kg (NDL-PCBs); moisture content of 12%.		

Таблица 3. Прагове за действие и максимално допустими концентрации PCDD / Fs, DL- и NDL-PCBs в рибно брашно и рибни продукти (с изключение на рибено масло), според Директива 2002/32 и измененията към нея.

ХАРАКТЕРИСТИКИ НА РИБНО БРАШНО СЛЕД ДЕКОНТАМИНИРАНЕ

В деконтаминираните партиди рибно брашно е било определено единствено съдържанието на **влага, сурови мазнини и суров протеин** (в %), поради което сравнение между стойностите преди и след деконтаминиране е било извършено само по тях.

Съдържанието на мастни киселини не е било определено преди и след деконтаминиране, съответно, сравнение не е било възможно.

ЗАКЛЮЧЕНИЯ:

1. Ефикасността на отстраняване на диоксини и полихлорирани бифенили в резултат от описания процес е **средно 93%** по отношение на PCDD/Fs (97%), DL- и NDL-PCBs;

2. Рибното брашно, деконтаминирано по описания метод **отговаря** на изискванията на приложимото към конкретните замърсители европейско законодателство – Приложение № 1 към Директива 2002/32/ЕК: стойностите на PCDD/Fs и DL- и NDL-PCBs попадат между законовите граници и праговете за действие;

3. Екстрахирането на рибено масло и преминаването му през процес на адсорбиране на контаминантите чрез активен въглен **не води до нежелани ефекти върху качествата** на продукта;

4. Направен е извод, че има вероятност процесът да намали или елиминира някои полезни компоненти, като например **мастноразтворими витамини**;

5. Отпадъчните материали (активният въглен и филтрите), трябва да бъдат подложени на безопасното обезвреждане;

6. Панелът CONTAM заключава, че предложеният процес на деконтаминиране с цел отстраняване на диоксините (PCDD / Fs) и PCBs в рибното брашно чрез екстракция, последвана от заместване с обеззаразено рибено масло, съответства на критериите за приемливост, предвидени в Регламент (ЕС) 2015/786 на Комисията от 19 май 2015 г.;

7. Крайният продукт следва да бъде освобождаван и пускан на пазара само след като е преминал необходимите анализи и единствено в случай че отговаря на изискванията на законодателството.

Източник: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.2903/j.efsa.2018.5174/full>

Публикация от 12.02.2018 г., последно обновена – 22.02.2018 г.

DOI: 10.2903/j.efsa.2018.5174

ИЗГОТВИЛ: Д-Р МАРИНА ЗАГОРОВА

ГЛАВЕН ЕКСПЕРТ

ДИРЕКЦИЯ „ОЦЕНКА НА РИСКА ПО ХРАНИТЕЛНАТА ВЕРИГА“ – ЦОРХВ

Дата: 26.02.2018 г.